

الحجرات

اختلال نافرمانی مقابله‌ای

و

اختلال سلوک در کودکی

«اختلال‌های رفتاری در کودکان از تشخیص تا درمان»

تألیف:

والتر متیوس

جان لاجمن

ترجمه:

دکتر پرویز شریفی درآمدی

(دانشیار دانشگاه علامه طباطبایی)

دکتر مهدی قدرتی

(عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور)

محمدرضا شاهی

زیبا شکورصفت صدیقی

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۳

سرشناسه عنوان و نام پدیدآور	: متیس، والتر Mathtys, Walter اختلال نافرمانی مقابله‌ای و اختلال سلوک در کودکی: اختلال‌های رفتاری در کودکان از تشخیص تا درمان/ تألیف والتر متیوس، جان لاجمن؛ ترجمه پرویز شریفی‌درآمدی... و دیگران. تهران: آوای نور، ۱۳۹۳.
مشخصات نشر	: تهران: آوای نور، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۳۲۸ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۰۸۶-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان اصلی: disorder and conduct disorder Oppositional defiant in childhood, ۲۰۱۰
یادداشت	: ترجمه پرویز شریفی‌درآمدی، مهدی قدرتی، محمدرضا شاهی زیبا شکورصفت‌صدیقی.
یادداشت	: کتاب حاضر قبلاً تحت عنوان "اختلال نافرمانی مقابله‌ای و سلوک در کودکان" توسط انتشارات کتاب ارجمند در سال ۱۳۹۱ منتشر شده است.
عنوان دیگر	: اختلال‌های رفتاری در کودکان از تشخیص تا درمان.
عنوان دیگر	: اختلال نافرمانی مقابله‌ای و سلوک در کودکان.
موضوع	: نافرمانی و مقابله‌جویی در کودکان/ اختلالات رفتاری در کودکان
شناسه افزوده	: لاجمن، جان ادوارد Lochman, John E. John Edward
شناسه افزوده	: شریفی‌درآمدی، پرویز، ۱۳۳۹ - مترجم
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۳ ن ۲م ۲ / RJ۵۰۶
رده بندی دیویی	: ۹۲۸۹/۶۱۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۴۴۳۵۴۲

اختلال نافرمانی مقابله‌ای و اختلال سلوک در کودکی

تألیف: والتر متیوس - جان لاجمن

ترجمه: دکتر پرویز شریفی‌درآمدی - دکتر مهدی قدرتی

محمدرضا شاهی - زیبا شکور صفت صدیقی

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه آرا: منیرالسادات حسینی

ویراستار: نسترن استرابادی

چاپ اول: ۱۳۹۳

تیراژ: ۵۰۰ جلد

چاپ و صحافی: تایماز

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۰۸۶-۶

- تهران: خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان وحید نظری - پلاک ۹۹
- تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲ / همراه: ۰۹۱۲۲۰۰۴۵۵۷
- نمایندگی فروش ۱: تهران - خیابان انقلاب - شماره ۱۲۱۲ - فروشگاه گوتنبرگ
- نمایندگی فروش ۲: تهران - خیابان انقلاب - پاساژ اندیشه - فروشگاه دهخدا

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

قیمت ۲۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۷	در بارهٔ مولفان
۹	مقدمه
۱۱	پیشگفتار
۱۵	فصل ۱: رفتارها و اختلال‌ها
۳۱	فصل ۲: چشم‌اندازهای تحولی
۵۱	فصل ۳: مسائل اساسی در سبب‌شناسی
۶۱	فصل ۴: ویژگی‌های فردی
۱۱۳	فصل ۵: ویژگی‌های محیطی
۱۵۵	فصل ۶: سنجش بالینی
۱۹۱	فصل ۷: مداخله و تحول مداخله
۲۰۹	فصل ۸: آموزش رفتاری والدین
۲۲۷	فصل ۹: درمان شناختی- رفتاری
۲۵۳	فصل ۱۰: دارو درمانی
۲۶۷	فصل ۱۱: مداخله چند مؤلفه‌ای
۲۸۵	فصل ۱۲: عواملی که نتایج و برون داده‌های مداخله ...
۳۱۳	منابع

درباره مولفان

دکتر والتر متیوس استاد در زمینه پرخاشگری کودکان در دانشگاه اوترخت هلند است. کار بالینی او به عنوان روانپزشک کودک و نوجوان در بخش روانپزشکی کودک و نوجوان مرکز پزشکی دانشگاه اوترخت پایه گذاری شد. تحقیقات او در موسسه علوم اعصاب رودولف مگنوس بر ویژگی‌های عصبی-زیستی و روان‌شناختی کودکان و نوجوانان با رفتار پرخاشگرانه و اختلال‌های رفتاری ایدایی و مداخله‌هایی برای پیش‌گیری از این اختلال‌ها و درمان آن‌ها متمرکز بود.

دکتر جان ای. لاجمن (ABPP) استاد دانشگاه و دارای کرسی استادی روان‌شناسی بالینی دادرچ ساکسون در دانشگاه آلاباماست که در کنار آن مرکز پیش‌گیری از مشکلات رفتاری نوجوانان را هم اداره می‌کند. او به عنوان استاد ویژه در دانشگاه اوترخت هم خدمت کرده است. او سر ویراستار نشریه روان‌شناسی کودکان استثنایی است، در هیئت مدیره انجمن تحقیقات پیش‌گیرانه خدمت می‌کند و رئیس انجمن روان‌شناسی بالینی کودک و نوجوان آمریکاست. تحقیقات او به شامل عوامل خطر، ادراک اجتماعی و مداخله و پیش‌گیری در مورد کودکان پرخاشگر می‌پردازد.

مقدمه

این کتاب یک مرور کوتاه اما جامع در مورد دانش تجربی و اطلاعات بالینی مرتبط در مورد اختلال نافرمانی مقابله‌ای (ODD) و اختلال سلوک (CD) در کودکان ۳ تا ۱۴ ساله است. چون میزان تحقیقات در مورد این موضوع بسیار گسترده است، از مرور گسترده ادبیات برخی حیطه‌ها در کنار غفلت از تحقیقات دیگر اجتناب کرده‌ایم. در عوض به اختصار و وضوح در ارائه آرایش گسترده‌ای از عناوین اولویت قائل شده‌ایم.

کتاب با یک فصل مقدماتی در مورد اصطلاحات مرتبط آغاز می‌شود. سپس چشم‌انداز آسیب‌شناسی تحولی را بازگو می‌کنند (فصل ۲). بخش سبب‌شناسی کتاب با فصلی در مورد مسائل اساسی آغاز می‌شود (فصل ۳)، که با دو فصل مفصل در مورد ویژگی‌های فردی و محیطی (فصل‌های ۴ و ۵) ادامه می‌یابد. سپس ارزیابی بالینی از نقطه نظر تصمیم‌گیری توصیف می‌شود (فصل ۶). بخش مربوط به مداخله با فصلی در مورد مسائل کلی آغاز می‌شود (فصل ۷) و با فصل‌هایی در مورد آموزش رفتاری والدین (فصل ۸)، درمان شناختی- رفتاری (فصل ۹)، دارودرمانی (فصل ۱۰) و مداخله‌های چند جزئی (فصل ۱۱) ادامه می‌یابد. سرانجام مسائل مرتبط با بیان مداخله در فصل ۱۲ مورد بررسی قرار می‌گیرد.

این خلاصه به عنوان راهنمایی برای شاغلان این حیطه ارائه شده است و برای دانش‌آموزان و محققان هم مفید خواهد بود. برخی اطلاعات برای مثال موارد مربوط به علم ژنتیک به عنوان اطلاعات زمینه‌ای برای بالین‌شناسان عمل خواهد کرد و با درک کلی صحیح از آغاز، گسترش و پایداری اختلال‌ها در ارتباط خواهد بود. فصل‌های مربوط به زمینه سبب‌شناختی هم می‌تواند در درک زیر مجموعه‌هایی از کودکان که بالین‌شناسان مشاهده می‌کنند، به آن‌ها کمک کند. دانشجویان و محققانی که در آغاز راه هستند نیز به یک مرور سریع در مورد کل حیطه دسترسی خواهند داشت؛ بنابراین پژوهشگران پیشرو هم ممکن است در مورد عناوینی که در وهله اول مورد علاقه و تخصص آن‌ها نیست، به اطلاعاتی حیاتی دست یابند.

برای چندین دهه حیطه‌های تحقیقی ODD و CD (و رفتار پرخاشگرانه و ضداجتماعی) از یک سو و اختلال بیش‌فعالی ناشی از کاستی توجه (ADHD) (و رفتار بیش‌فعال از روی هوس و بی‌توجه) از سوی دیگر، از هم تفکیک شده بودند. گویی این دو گروه از اختلال‌ها و مشکلات رفتاری از یکدیگر مجزا هستند. بنابراین آن‌ها در اغلب موارد هم رخداد هستند. جداسازی حیطه‌های تحقیقی ODD یا CD و ADHD درک ما را از این دو گروه اختلال‌های مرتبط مختل کرده است. خوشبختانه در دهه اخیر شاهد تلفیق حیطه‌های تحقیقی این اختلال‌ها بوده‌ایم. در این کتاب به ارتباط میان این اختلال‌ها هم از جهت سبب‌شناسی، ارزیابی، درمان و هم از جهت عوامل عصبی-زیستی در ODD و CD توجه فراوانی شده است. زیرا در طول چند سال اخیر اطلاعات مربوط به این موضوع به سرعت گسترش یافته است و برای درک صحیح از این اختلال‌ها حیاتی است. در مرور ادبیات مربوط به این حیطه در صورت در دسترس بودن مطالعات و فرا تحلیل‌های تازه منتشر شده، بدون نادیده انگاشتن مطالعات با کیفیت قدیمی‌تر، به آن‌ها توجه ویژه کرده‌ایم. البته نحوه گزینش مطالعات دیدگاه خود ما را در مورد موضوع منعکس می‌کند. به علاوه نظرات شخصی خود را نیز در مورد مسائل ارائه کرده‌ایم. تجربه بالینی و تحقیقی خود را در فصل‌های مربوط به ارزیابی بالینی و مداخله‌ها آورده‌ایم. برای این‌که کتاب قابل فهم شود، در انتهای هر فصل یک نتیجه‌گیری را به شکل خلاصه نکات ارائه کرده‌ایم.

در این جا می‌خواهیم به خاطر دعوت ناشر محترم ویلی بلکول برای نگارش این کتاب و بسیاری از افراد مرتبط با ناشر برای یاری‌شان تشکر کنیم: کارول میلر، اِماهاتفیلد، هالی مه‌یرز، آل برتراند، دارن ریدز، آن باست، آنی رز، کری واکر و هلن باکستر. همچنین می‌خواهیم از کارن شیلد به خاطر یاری‌اش در تحویل دست‌نویس اثر و نیز از مارتین اشمیت، دنیس شاتر، لوک وندرشورن و سارا دارستون به خاطر توصیه‌های مفصل‌شان در مورد پیش‌نویس‌های ابتدایی فصل‌ها تشکر کنیم.

والتر متیوس - جان ای. لاجمن

پیشگفتار

مؤلفان این کتاب مهم، پرفسوران والتر متیوس و جان ای. لاچمن هستند که نیاز چندانی به معرفی ندارند. آن‌ها به خاطر خوانش حرفه‌ای مطالعات پربار تجربی، بالینی و نظری اختلال‌های رفتار ایذایی (DBD) و دیگر مشکلات رفتاری چالش‌برانگیز در کودکی و نوجوانی خوشنام هستند. برخی کودکان خردسال به خصوص ۲ تا ۳ ساله با تشدید بهانه‌گیری و فوران‌های پرخاشگرانه، مقابله سرسختانه و خودسری در تقاضاهایشان والدین‌شان را سرخورده می‌کنند. در طول سال‌های مدرسه معلمان در حال تلاش برای غلبه بر تخطی این کودکان از قوانین کلاس و اختلالی به سر می‌برند که با بی‌توجهی، بیش‌فعالی، زورگویی و تقلب (و کارهای دیگر) آن‌ها به وجود می‌آید. بسیاری از آن‌ها به این روند ادامه می‌دهند تا با (برچسب‌های) خشونت، خرابکاری، سرقت و دیگر فعالیت‌های بزهکارانه به نوجوانی می‌رسند. این کودکان در ابتدا از طریق اختلال نافرمانی مقابله‌ای (ODD) و بعدها نیز از اختلال سلوک (CD) مورد تشخیص قرار می‌گیرند. این کودکان همان‌طور که بزرگ می‌شوند، مدام در حال ورود، خروج و بازگشت اجتناب‌ناپذیر از درب مراکز سلامت روانی، آموزشی، خدمات اجتماعی و بخش‌های قضایی هستند. مراقبان و معلمان پریشانی و تضعیف روحیه مداوم را تحمل می‌کنند، در حالی که دولت مجبور است بودجه‌های عظیمی را برای کاهش و بازسازی آسیب‌ها و هزینه‌های ایجاد مراکز ارزیابی و درمان اختصاص دهد.

روشن است که نیاز به حمایت از خانواده‌ها، معلمان و کارکنان مراکز حرفه‌ای سلامت اجتماعی و روانی ضروری است و دلیل قانع‌کننده‌ای برای نگارش این کتاب به شمار می‌رود. مؤلفان اظهار می‌کنند که هدف آن‌ها نگارش برای شاغلان، دانش‌آموزان و معلمان و تهیه راهنمای کوتاهی برای سبب‌شناسی و ارزیابی ODD و CD در کنار مداخله‌های گواه‌محور و پیامدهای کوتاه‌مدت و بلندمدت آن‌هاست. کتاب با تمرکز روی کودکان ۳ تا ۱۴ ساله در ۱۲ فصل مروری کلی را در مورد سبب‌شناسی، ارزیابی، پیش‌گیری و درمان ODD و CD همراه با توجه ویژه به مطالعات و فراتحلیل‌های تازه

منتشر شده ارائه می‌دهد. در این کتاب از مطالعات گذشته که دارای کیفیت بالایی هستند نیز استفاده شده است. راهنماهای ابتدایی و خلاصه‌های پایانی نکته به نکته برای هر فصل، وجود تعریف‌های تکنیکی و مفهومی به علاوه ارجاع جامع تضمین می‌کند که روانپزشکان کودک و نوجوان، روان‌شناسان بالینی و کارآموزان به خزانه‌ای از اطلاعات تجربی مفید و دانش عملی دسترسی داشته باشند. گروه دیگری از شاغلان این حیطه هم سود می‌برند، زیرا در مورد موضوعاتی دانش کسب می‌کنند که ضرورتاً در درجه اول مورد علاقه و تخصص آن‌ها نیست.

مولفان چندین قلمرو نظریه‌ای را کاوش می‌کنند که با مطالعه آسیب‌شناسی رفتاری، طبقه‌بندی روان‌پزشکی، آسیب‌شناسی روانی تحولی و علم شناختی مرتبط هستند. مضمون پیوسته کتاب پافشاری بر دانش تجربی و روال گواه‌محور است. این فلسفه به کاوشی برای روش‌های ارزیابی قابل اعتماد و معتبر منتهی می‌شود که چند مورد از آن‌ها به‌طور کامل مورد توصیف و تحلیل قرار گرفته‌اند. به موازات این پژوهش کاوشی در مورد ثمربخشی بالینی آن‌ها و مداخله‌های مؤثر هم انجام شد. در چند مورد «تأثیرات چشمگیر» (اصطلاحی که شرح داده شده است) این روش‌ها بر مشکلات رفتارهای ایدایی ویژه پس از درمان و در پیگیری بلندمدت اثبات شده است. بیشتر این موارد از حیطه‌هایی شامل رفتاردرمانی شناختی، درمان چندجزئی بوم‌شناختی (نظام‌مند)، آموزش رفتاری والدین و دارودرمانی روانی سرچشمه می‌گیرد. برنامه‌های چندجزئی ممکن است دارودرمانی روانی و درمان‌های روانی-اجتماعی را با هم ترکیب کند. به‌طور کلی اگر درمان هم برای کودک و هم برای والدین تأمین شود، مؤثرتر خواهد بود. با در نظر گرفتن این پرسش که «هزینه-تأثیر» (این اصطلاح هم شرح داده شده است) مداخله‌ها چگونه است، یافته‌های ابتدایی دلگرم‌کننده هستند. با توجه به محبوبیت بازی‌های رایانه‌ای و ویدیویی در نزد خردسالان، جای شگفتی نیست که رسانه‌های الکترونیکی در افزایش شمار برنامه‌های درمانی نقش تثبیت شده‌ای دارند.

آنچه این کتاب از میان شمار متعدد این بازی‌ها برگزیده است، به لحاظ دسته‌بندی فضایی است که به عوامل (از تأثیرات در سطح کلان سیاست اجتماعی و مزایا و معایب محیطی گرفته تا عوامل در سطح خرد مانند ویژگی‌های خلقی و شخصیتی متضاد) داده می‌شود که عدم تمایل به ارائه مداخله‌های موفق را تشویق یا اثبات می‌کند. وقتی

مداخله‌های گواه‌محور در معرض بی‌ثباتی‌های «داستان‌ها» و شرایط زندگی واقعی مانند مراکز اجتماعی، مدارس و کلینیک‌ها قرار می‌گیرند، پیامدهای آن‌ها اغلب ممکن است کمتر امید بخش باشند. به‌طور بالقوه احتمال‌های متضاد و متعدد دیگری هم وجود دارد: برای مثال یک دشواری که به‌طور مکرر پیش می‌آید، شکست بسیاری از والدین در پرداختن به برنامه‌های درمانی است که با وجود تلاش‌های خلاقانه برای افزایش حضور آن‌ها در جلسات رخ می‌دهد. بر اساس «خرد مورد پذیرش» در برخی حیطه‌ها، چنین فرضی مطرح شده است که کاربرد رویکرد مشارکتی برای درمان و استفاده از جلسات تقویتی در پایان جلسات درمان از ارزش درمانی برخوردار است. در واقع تحقیقات بسیار اندکی وجود دارد که راهنمای روال بالینی در این حیطه‌ها باشد. گرایش‌های روش‌شناختی در بررسی‌های تجربی می‌تواند نتایج گمراه‌کننده‌ای به بار آورد. برای مثال عوامل ساختی مانند بیش‌فعالی ناشی از کاستی توجه (ADHD) اغلب همزمان با DBD رخ می‌دهد. به خاطر بررسی آن‌ها در مطالعات پیشین به عنوان ورودی‌های مجزا درک این دو وضعیت دچار اختلال شده بود. تلفیق حیطه‌های تحقیقی در دهه اخیر بینش‌های ارزشمندی را نسبت به ماهیت این دو اختلال ایجاد کرده است.

در نتیجه اینجانب صرفاً در مورد بخشی از کتاب که کاملاً آن را خوانده‌ام فضای کافی برای اظهار نظر دارم. از نظر اینجانب پرفسوران متیوس و لاجمن در مورد ادبیات گسترده و گاه دشوار و بالینی یک مرور مشهودی ارائه کرده‌اند. آن‌ها با سازماندهی ماهرانه و تعریف متفکرانه اصطلاحات و مفاهیم بدون قربانی کردن دقت یک مطلب خواندنی رضایتبخش تهیه کرده‌اند. آن‌ها در سراسر اثر برای تهیه مجموعه روشنی از اهداف و نیات متعهد بودند. با وجود آن‌که روان‌درمانی روی کودکان و نوجوانان به صورت سنتی مستلزم کاربرد بسیاری از روش‌های تجربی تأیید نشده بود، مؤلفان خود را به مطالعات گواه‌محور در مورد مداخله‌ها در کودکی متعهد دانسته‌اند که نکته‌ای حیاتی برای مؤثر بودن (مداخله‌ها) و بنا بر آن اخلاقی بودن روش بالینی به کار می‌رود.

مارتین هربرت

استاد بازنشسته دانشگاه اگستر

